

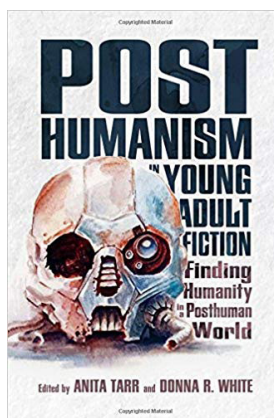
Review/Recension

ANITA TARR AND DONNA R.
WHITE (RED.)

POSTHUMANISM IN YOUNG ADULT FICTION

Finding Humanity in a Posthuman World

Jackson: University Press of Mississippi,
2018 (290 s.)

Hur ser kopplingen mellan ungdomsromanen och posthumanism egentligen ut? Hur formulerar samtida romaner för unga vuxna vad som kunde kallas "den posthumanistiska utmaningen" om gränsöverskridande kroppar och subjekt i en tid präglad av trygghetens sönderfall? Kopplingen kan framstå som uppenbar: förändring och instabilitet är i mångt och mycket ungdomsromanens byggstenar. Det finns en del forskning i ämnet, men inget verk som samlar analyser av samtida romaner riktade till unga vuxna under paraplyet posthumanism. Detta försöker antologin *Posthumanism in Young Adult Fiction. Finding Humanity in a Posthuman World* råda bot på.

Ett exempel på att skärningspunkten mellan ungdomsroman och posthumanistisk teori har förbisetts kan man hitta i den tongivande antologin *The Cambridge Companion to Literature and the Posthuman* (2017), redigerad av Bruce Clarke och Manuela Rossini. En del av den antologin kretsar specifikt kring genrer, där bidragsgivarna lyfter upp några genrer som särskilt betydelsefulla, eller som liggande i konstnärlig framkant inom frågor som berör posthumanism. Science fiction, film och serieroman hör till exemplen som antologin pekar på som inflytelserika. Barn- och ungdomslitteratur hör alltså *inte* till de genrer som Clarke och Rossini, två tunga namn inom teoribildningen, anser särskilt behöver lyftas upp.

En snabb titt på de senaste tio-femton årens utgivning av romaner för unga vuxna visar dock att tematik som berör det posthumanistiska haft enormt genomslag i genren. Ungdomsromaner med posthumanistiska inslag (jag kommer till hur dessa kan definieras) har också fått stor medial och kommersiell uppmärksamhet, inte minst

på vita duken. Följaktligen kan man hävda att Clarke och Rossini går miste om ett rikt material då de inte särskilt lyfter fram barn- och ungdomslitteratur i sin genreöversikt. Uppsjön av romaner riktade till unga läsare som handlar om cyborger, bioteknologi, djur och andra typer av utvidgade, överskridande subjekt har skapat ett behov av analyser som tar både verken och teoribildningen på allvar. Det här behovet vill antologin som denna recension behandlar tillfredsställa.

I förordet diskuterar redaktörerna Anita Tarr och Donna R. White posthumanismen som teoribildning och som situation. De lägger fram att det didaktiska elementet i ungdomsromaner är en vägande anledning att analysera just det posthumanistiska i dem, eftersom ungdomsromaner ofta innehåller uppmaningar till läsaren som riktar mot framtiden, mot framtida subjekt. Romaner riktade till unga vuxna kan alltså svara på frågan vad den vuxna författaren föreställer sig att den unga läsaren bekymras av, eller kittlas av, just nu. Världen, kroppen och autonomi är kategorier eller problemställningar som aktualiseras i genren, liksom i teoribildningen. Tarr och White nämner ett antal betydelsefulla föregångarverk, exempelvis Victoria Flanagans *Technology and Identity in Young Adult Fiction. The Posthuman Subject* (2014), Amy Ratelles *Animality and Children's Literature and Film* (2015) och Zoe Jaques *Children's Literature and the Posthuman. Animal, Environment, Cyborg* (2015). Men sammantaget, konstaterar Tarr och White, finns här ett forskningsunderskott. Redaktörerna för även fram att det som särskiljer denna antologi är att dess material utgörs av samtida romaner från 2010-talet, inte historiska verk som *Frankenstein* eller *Alice i Underlandet*. Till verken som diskuteras hör bland annat Marissa Meyers *The Lunar Chronicles* (2012–2015), Leigh Bardugos *Grisha-trilogi* (2012–2014), Paolo Bacigalupis *Ship Breaker* (2010) och *The Drowned Cities* (2012), samt China Miévilles *King Rat* (1998), *Un Lun Dun* (2007) och *Railsea* (2012). Apart i sammanhanget är Ridley Scotts (vuxen)film *Prometheus* (2012). Också genom detta urval blir läsaren påmind om att det är samtida frågor som utgör det primära analysobjektet.

Antologin är indelad i fyra delar. Den första delen, "Networked Subjectivities", behandlar teknologi, sociala medier, skrivande och subjektivitet. Del två sammanför analyser av romaner om cyborger och monster under rubriken "The Monstrous Other. Posthuman Bodies". Del tre, "Posthumanism in Climate Fiction", kretsar kring klimatfiktion och ekologiska kriser. Den avslutande delen, "Accepting/Rejecting Posthumanist Possibilities", tar ett helhetsgrepp om posthumanistiska frågeställningar på så vis att artiklarna stakar ut möjliga riktningar inom både ungdomsromanen och forskningen, eller visar på nya läsarter som kan komma forskningsfältet till gagn i framtiden.

Omedelbart uppenbarar sig en spännande, inneboende konflikt: ungdomsromanens grundkitt är karaktärernas sökande efter en egen identitet, det egna jaget ska etableras och den egna kroppens autonomi ska förstärkas genom berättelsens gång. Den posthumanistiska tematiken, å sin sida, bygger på subjektets upplösning, sårbarhet, ömsesidigt beroende, och bristande kroppslig integritet. Här ligger följaktligen en konflikt. Hur hanterar en genre, som gestaltar subjektsskapande processer, en tematik som ifrågasätter – ja, till och med dömer ut – just dessa processer? Phoebe Chen sammanfattar problemet i sitt bidrag "Posthuman Potential and Ecological Limit in Future Worlds" som följer: Trots att ungdomsromanen påstår att den utmanar liberala definitioner av det mänskliga erbjuder den ofta inga alternativ. Snarare avvisar genren oftast möjligheterna till gränsöverskridande till förmån för att tillfredsställa den unga läsarens behov av identitet och autonomi. Den liberala humanismen smyger alltså in bakvägen och märks i hur huvudpersonen – cyborg eller inte – får tillträde till en stabil subjektsposition sina överskridande egenskaper till trots. Löftet om att lyfta upp sårbarhet och materialitet som strategier infrias alltså inte. Helt kosmetisk är ungdomsromanens relation till det posthumanistiska dock inte, vilket analyserna i antologin visar.

Antologin aktualiserar flera problemområden. Det råder stor skillnad i hur författarna använder sig av begrepp, och hur de väljer att läsa sitt teoretiska material. Skillnaderna visar på att det rör sig om ett fält i utveckling, men de olika begreppstolkningarna får följden att författarna verkar befinna sig långt ifrån en gemensam förståelse. För vad är egentligen posthumanism? Är det en tematik (cyborger, kloner, klimat, monster, magi), ett teoretiskt ramverk, en metod, ett tillstånd, en etik, eller rent av en ideologi? Artikelförfattarna ger olika svar på den frågan. De flesta verkar anse, och detta speglar antologins undertitel "Finding Humanity in a Posthuman World", att posthumanism både är ett tillstånd och en tematik. Tillståndet, verkar flera författare mena, pågår just nu i (den extradiegetiska) världen, och karakteriseras av att det humanistiska paradigmet, med allt vad det innebär, har kullkastats och en ny situation stiger fram – den posthumanistiska. Parallellt sker en vändning mot posthumanistisk tematik, till exempel inom just ungdomsromanen, en tematik som kännetecknas av att monster, cyborger, miljökatastrofer och gränsöverskridande varelser uppenbarar sig och utmanar tidigare uppfattningar om subjektet som enhetligt och autonomt. Paraplyet som i antologin benämns "posthumanism" innefattar alltså flera sinsemellan motstridiga tendenser. Motstridigheten handlar om vad litteraturforskningen egentligen ska göra med den posthumanistiska

teoribildningen. Ska forskarna peka på "goda" skildringar, och därmed didaktiskt värdefulla exempel? Eller ska de utrona vari detta "posthumanistiska" består?

En tydlig brist hos flera av artiklarna är knappheten i den teoretiska referensramen och bristen på framåtriktad dialog med densamma. Nästan alla författare refererar till Pramod Nayars översiktliga verk *Posthumanism* (2013), och flera hänvisar till Cary Wolfes *What is Posthumanism?* (2009) samt N. Katherine Hayles *How We Became Posthuman. Virtual Bodies in Cybernetics, Literature, and Informatics* (1999). Någon enstaka referens till Rosi Braidottis *The Posthuman* (2013) finns också. Där tar det slut i många fall. Posthumanismen som teoretisk referensram innefattar texter skrivna under hela 1900-talet fram till i dag och handlar explicit om att det humanistiska paradigmet och dess förhållningssätt och metoder är otillräckliga och exkluderande. Det betyder att forskningen åläggs att hitta nya metoder, som vilar på andra grunder, och det förutsätter en stor grad av självständighet. Schematiska läsningar, där författare vill bevisa att olika ungdomsromaner "är" posthumanistiska, hör inte till den typ av forskning som posthumanismens tongivande texter efterlyser utan representerar den sortens vetenskaplig (rätt- och) felsökning som posthumanismen kritiserar. Här visar vissa bidragsgivare på en bristande beläsenhet och, vad värre är, en bristande förståelse för vad det teoretiska perspektivet de valt att använda sig av innebär. Jag saknar följaktligen en aktiv, kritisk dialog med det teoretiska materialet. Dessutom tenderar flera av texterna att bli ett slags exempelrundgång, där det valda verket citeras i överflöd i ett försök att visa på hur "överskridande" och "posthumanistiskt" (läs: bra) det är. För en läsare som vill veta mer om övergripande tendenser i ungdomsromanen som helhet blir det alldeles för detaljerat och, faktiskt, ganska ointressant. Det räcker nämligen inte med tematiska analyser, där förekomsten av cyborger eller brustna kroppar lovordas. Det finns inget gränsöverskridande per se i att behandla sådan tematik. Frågan läsaren vill ha svar på är ju *hur* – hur skapas strukturer, tendenser, motstridigheter, glapp och paradoxer? Hur tar romaner för unga vuxna upp subjektsskapande, hur aktualiserar den tendenser, var finns motsättningar och inkonsekvenser?

En annan effekt av den bristande dialogen med teoretiska perspektiv är att ungdomsromanen som sådan indirekt avbildas som enbart samtidspeglande och därmed reaktiv, som om det fastställts att vi nu lever i posthumanismens tidevarv, och att ungdomsboksförfattarna därefter anlagt det allmänt sanktionerade perspektivet på mer eller mindre lyckade vis. En sådan syn på genren i stort ligger latent

i demonstrativa läsningar. Uppiggande i det sammanhanget är Patricia Kennons bidrag "'Superpowers Don't Always Make You a Superhero'. Posthuman Possibilities in Michael Grant's *Gone Series*". Kennon för fram att Grants serie, sin "posthumanistiska" intrig till trots, bör betraktas som konservativ och normerande i förhållande till hur den avbildar kön, kroppar, funktionsvariationer och gränsöverskridanden. Liksom all annan fiktion är ungdomsromanen, oberoende av dess didaktiska syften, en sammansatt och komplicerad genre, som kan innehålla både normerande och gränsöverskridande element, både moralism och normkritik. Kennons artikel hör till de mer mångbottnade i antologin, just eftersom hon vill belysa en dubbelhet eller tvetydighet hos genren snarare än lyfta fram goda eller uppbyggliga exempel i ett enskilt verk.

En artikel som förtjänar särskilt omnämnande är Tony M. Vincis "Posthumanist Magic. Beyond the Boundaries of Humanist Ethics in Lev Grossman's *The Magicians*". I mitt tycke exemplifierar Vinci precis vad posthumanismen som vetenskaplig rörelse handlar om: ett stort och invecklat perspektivskifte, som sätter själva vetenskapen, ja, hela kunskapsbegreppet, i gungning. Vinci gör en övertygande och träffande analys av fiktionsnivåer i *The Magicians* och visar på att fantasin, läsandet och fiktionen utgör oundgängliga beståndsdelar i en förståelse av det posthumanistiska. Artikeln är ett utmärkt exempel på hur en ungdomsroman både kan läsas som en effekt av samhället, i hur den tar upp och speglar en tematik som ligger i tiden, och fungera som en utmanande språngbräda för en teoretiskt pregnant diskussion. Ungdomsromanen blir, i Vincis tolkning, inte bara deskriptiv utan preskriptiv, och därmed viktig att analysera och förstå i ett större sammanhang.

Också Mathieu Donners artikel "'Open to Me. Maybe I Can Help'. Networked Consciousness and Ethical Subjectivity in Octavia E. Butler's *Mind of My Mind*" visar prov på mångfacetterade, komplexa frågeställningar och en nyanserad läsning av både Butlers roman och subjektbegreppet. Även här finns en stor beläsenhet, som jag förstår som en uppriktig nyfikenhet både gentemot genren och posthumanistisk teori. Jag har också stor behållning av Shannon Herveys "Information Disembodiment Takeover. Anxieties of Technological Determinism in Contemporary Coming-of-Age Narratives", där hon visar på motstridiga mönster i hur skrivande, sociala medier och offentlighet skrivs fram i romaner för unga vuxna. Den posthumanistiska situationen, om vi kallar flödet av nya medier och teknologier det, innehåller inte bara frigörande element, menar Hervey, utan medför också en risk att jaget blir en vara på en marknad, där

teknologierna skriver oss lika mycket som vi skriver dem. Rädslan för att för evigt fastna i teknologins nät och inte kunna göra sig fri märks också i ungdomsromanen.

Sammantaget är *Posthumanism in Young Adult Fiction* en spegling av sitt fält. Det betyder att den är spretig, att texterna håller en ojämn nivå och stundvis talar förbi, eller säger emot varandra. Något helhetsgrepp erbjuds läsaren inte. Spretigheten är dock delvis, tror jag, rätt och slätt en effekt av att det är fråga om ett i högsta grad levande teoretiskt fält, som fortfarande är under uppbyggnad.

Jenny Jarlsdotter Wikström
Doktorand i litteraturvetenskap
Umeå universitet